

»Kakšne neumnosti blebetaš, Vladimir?« je dejal Mornev, skomizgaje z ramama.

Volonski je nadaljeval, kakor bi ga ne bil slišal:

»Sklenjeno je torej, da začneš risati takšen predmet, ki ti je zelo blizo srca. Slikal bodeš Olgo Mihajlovno!...«

Stara sta se zavzela, a Mornev je naredil začujeno lice.

»Jeli to vaša želja?« je vprašal s silno resnobnim glasom deklico.

Le-ta se je nekoliko zmedla in zardela. No Volonski jo je pogledal s trdim, odločnim pogledom, in ona je odvrnila:

»Ako moja želja ne bo nasprotovala vaši!« (Dalje prih.)

Lahko noč.

Lahko noč, oj lahko noč!
 Srce moje ti naroča,
 to mi je molitev vroča:
 Lahko noč, oj lahko noč!

Sladko spavaj mi nocoj!
 Sen presladek te objami —
 blag pokoj duha prevzámi,
 Sladko spavaj mi nocoj.

Sladko sanjaj mi nocoj!
 O nebesah srečnih, zlatih, — —
 in o angelcih krilatih...
 Sladko sanjaj mi nocoj!

Bogomila.

Rusija.

Po Ivanu Hoiću, posnela Mária.

predgovoru svoje knjige »Slike iz občega zemljepisja — Rusija« — piše dr. Fran Hoić. »Mi vidimo danes v Rusiji poleg velikega prirodnega bogastva telesno čvrsti in duševno jako nadarjeni narod, kojemu silno narodno čustvo podaje silno življensko moč. Ta narod je utisnil črte svojega

značaja tudi svojim carjem, podavši jim svoje nazore in pridobivši jih za svoje težnje. Poslednja desetletja delata krona in narod složno za napredek in procvet svoje velike domovine. Da, Rusija v naši dobi postaja, ona se krepi, jedini in preraja se slovanskim duhom in ponosom, ker danes nimajo več tujci prve besede v ruskih državnih in kulturnih zadevah, ampak Rusi sami. Zato napreduje Rusija v novejši dobi v vsakem pogledu, osobito pa na književnem polju, kjer se ji zapadni svet divi, jo proučava in posnema. Nekateri ljudje iz Zapada pričakujejo po besedah: Solnce prihaja od vzhoda — prepород človeškega roda od Rusije, od izvirne in silne ruske kulture«

V tem, ko ves zapadni svet govori in se bavi z Rusijo že dolgo, v tem, ko Francozi, Italijani in Nemci potujejo po velikem ruskem carstvu, da si ogledajo ljudi in ruske posebnosti, ne izreče se pri nas Slovincih beseda »Rus«, »Rusija« brez nekega svetega (?) strahu, da bi kdo ne slišal. V tem, ko se Nemci in Lahi šopirijo in ponašajo po Avstriji sè svojimi pangermanskimi in panitalijanskimi idejami, branijo sè Slovinci celó vsake kulturne zveze, sè svojimi brati po jeziku. In ne samo to. Nekateri slovenski listi zajemajo o Rusiji iz virov poljskega ali nemškega židovstva samo zato, ker so Rusi — pravoslavni.

In naši Slovinci, ki si lahko privoščijo potovanja, malo jih je res, a nekaj jih je vendar le, prepotujejo Francijo, Švico, Nemčijo; da bi pa v Rusijo pogledali, tega Bog obvari.

Lansko leto sta bila na medicinskem kongresu v Petrogradu dva italijanska zdravnika, znana zagrizena nasprotnika Slovanov. Ob istej priliki sta prepotovala velik del Rusije in čudovito je, da ne moreta dovolj nagovoriti se o Rusiji, da ne moreta prehvaliti zlatega ruskega naroda. Ko tako navdušeno govorita o Rusiji sè svojim slovenskim kolegom, kateremu so prej predbacivali »rusko barbarstvo«, prosita ga, naj prvi svoj dopust vporabi za potovanje v Rusijo; tudi ona dva da morata še enkrat videti »matuško Moskvo«. Mnogo znata povedati o nepopisni ruski gostoljubnosti in o velikanskih napravah, o izobraženosti in oliko izobražencev ter o dobroti priprostegega ljudstva, ki je uljudno in postrežno brez usiljivosti.

Da si bodo mogle naše Slovenke vsaj nekoliko predstavljati ruski narod, posnamem tu-le nekoliko podatkov iz zanimive Hoičeve knjige.

Rusko carstvo šteje 130 milijonov prebivalcev in sicer ima evropska Rusija 107, azijska Rusija pa 23 milijonov. Evropska Rusija ima torej mnogo več prebivalcev nego Avstro-Ogerska in Nemčija

skupaj, vendar je Rusija za svoje prostranstvo za Švedsko in Norvegijo najslabje obljudena država v Evropi, kar se da lahko obrazložiti, ako se pomisli na lego in kakovost ruske zemlje. Prebivalstvo v evropski Rusiji pa raste od leta do leta prav znatno, kajti porodov je v enem letu $4\frac{1}{2}$ milijona, smrti pa 3 milijone.

Rusija je še bolj mnogojezična nego Avstro-ogerska, no izredno veliko število različnih narodnosti kar izgine pred glavno slovansko narodnostjo, h katerej spada več nego $\frac{3}{4}$ vsega prebivalstva.

Izmed Slovanov živi v Rusiji poleg Veliko-Rusov, Malo-Rusov in Belo-Rusov še mnogo Poljakov, Bolgarov, Srbov in Čehov. Mnogo je Nemcev, Židov, Tatarov, Fincev, nekaj Grkov, Švedov, Francozov, Jermencev, Ciganov i. t. d.

Jedro prebivalstva ruske države tvorijo Slovani, a med njimi daleč prevladujejo Rusi ($\frac{2}{3}$ vsega prebivalstva). Jezik, običaji in pravoslavna vera delajo iz ruskega naroda gorostasno celino, katerej ne škodi prav nič, da se Rusi dele na Veliko-Ruse, Malo-Ruse in Belo-Ruse.

Veliko-Rusi so prav za prav ono pleme, koje vlada in gospodari v velikem ruskem carstvu; oni so ustvarili današnjo rusko državo. Veliko-Rusi so v obče močni ljudje. Tudi med kmeti se vidijo često v istini lepe glave, a dekleta in žene so tu in tam uprav nenavadne lepote. Veliko-Rusi so nekoliko čokaste rasti, vratú so kratkega, širokih pleč, nog razmerno kratkih; dobé se pa tudi med njimi vitki ljudje. Po licu in laseh so večinoma blond.

Veliko-Rus je kakor Francoz sangvinik. On je vesel, okreten, društven, zgovoren, ljubi lahke zabave, nedolžne igre ter ne pozna straha. Vkljub svojim melanholičnim narodnim pesmam je Veliko-Rus izredno vesel, ter se jako malo briga za svojo bodočnost. Ne popisno mirno prenaša srečo in nesrečo, vse kar mu Bog pošlje.

Njegova ravnodušnost nasproti vsemu v življenju prehaja včasí v pravo indolenco. Veliko-Rusi so jako pobožni a poleg tega tudi praznoverni. Oni nikoli ne vprašajo tujca za njegovo vero. Nikjer niso drugoverci tako slobodni v izvrševanju svojih verskih dolžnosti kakor v Rusiji vkljub temu, da so Rusi vnetí za svoje pravoslavje.

Nek potopisec piše o Rusih sledeče: Ako pomislimo, kako je Rus, osobito priprosti kmet, globoko uverjen, da je edino pravoslavna vera spasonosna, moramo se v istini čuditi velikej verskej toleranci, koje kaže ruski narod in njegova vlada nasproti raznim drugovercem, koji žive pod ruskim žezlom.*) Svobodno brez nobenih

*) To je pač drugače nego so nekda j pisali naši slovenski latinizatorji, ki bi najraje polatinili tudi Rusijo.

zaprek obožava v Rusiji Kalmuk svojega Dalai-Lamu, Perzijanec večni ogenj, a Indijanec Brahmū; Mohamedanec kliče svojega Allaha, Tunguzec leži v prahu pred svojimi kumiri; istotako svobodno opravljajo svoje verske dolžnosti kristjani: katoliki, luteranci itd.

Ta verska toleranca je podlaga delavnosti Rusije kakor širiteljica evropske kulture v daljnji Aziji. Drugi narodi, videči, kako jim ostaja nerušena narodnost in največje blago — njihova vera, lahko se priuče na to, da postanejo ruski podaniki z dušo in telesom. Po malem se izgublja namreč v teh ljudeh ono neugodno čustvo o odnošaju med gospodujočimi in podložniki, med zmagalci in premaganimi in v mejsobnem občevanju teh divjih narodov z Rusi pade med nje marsikatero zrnce kakor podlaga njihove bodoče olike.

Zato ni vera kriva, da se v zadnjem času preganjajo Židovi iz Rusije, ampak fakt, da so Židovi kakor pijavke izsezavali ruski narod. (O ruskih Židih še pride pozneje).

Veliko-Rus je nadalje človekoljuben in uslužen, uljuden in neobično usmiljen. Obsojence, osobito one, katere izganjajo v Sibirijo, ne imenuje on nikdar zločince, ampak nesrečneže, pa rad deli ž njimi zadnjo kopejko, zadnji košček kruha.

Posebno ljubi deco; zato ni nič nenavadnega, da v Rusiji možki pestuje. Svetovnoznana je gostoljubnost Veliko-Rusa. Naposled moramo omeniti še Veliko-rusko hrabrost. Da, Veliko-Rus je hraber tako, da ne pozna v vojni nobene nevarnosti, za svojim vodjo bi šel on tudi v pekel; vojne teškoče in nezgode prenaša potrpežljiveje nego kateri koli drugi narod. S kratka on je izvrsten vojak.

Poleg teh svetlih strani ima Veliko-Rus tudi svojo temno stran. Nagnjenje k veselemu življenju vodi ga do naslad, a naslade do pohlepnosti za novcem, včasih tudi za tujim, ako nima svojega. Nagnjenje k uživanju vodi ga do čezmernega užitka opojnih pijač.

Seveda, da ta napaka ruskega naroda ni niti iz daleka taka, kakoršno so jo običavali kazati tuji, osobito nemški pisatelji. V prejšnji dobi je bil razlog temu prekomernemu popivanju ta, da kmet ni poznal druge pijače razun vodke. Razen tega so ubozega kmeta na vse načine vabili in mamili prodajalci na uživanje te pijače. Odkar se pa dobiva v Rusiji mnogo uvažanega in domačega piva, ponehuje pitje vodke in to tem bolj, ker tudi državne oblasti pazijo na to, da ni toliko krčem z vodko. Pri Rusih se prav posebno izpolnjuje pregovor »in vino veritas«, kajti njihov veseli temperament postaja v takem slučaju še veselejši. Rus je tedaj nežen, mil, sladek ter bi samo objemal.

Kako krivico delajo ruskemu kmetu razni potopisci, trdeč, da je nesnažen, kaže že dejstvo, da imajo povsod, tudi v kmetijskih hišah svoje kopalnice. Ruski kmet se koplje vsak teden vsaj enkrat, in to pred nedeljo in pred vsakim praznikom. To je v Rusih prastara navada, kakor je tudi običajno po vsej Rusiji umivanje rok po pojedinah.

Veliko-Rus ima posebno spretnost za razne obrti, kar nam svedočijo neka stara, jako bogata sela. Tako je n. pr. vas Bogorodkoje 40 km. oddaljeno od Nižega Novgoroda, kjer se vaščani pečajo že od nekdanj s prirejanjem kož, koje izvažajo daleč okrog. Tu se napravlja vsako leto na milijone rokavic. Vas Holni v Vladimirskeji guberniji bavi se s slikanjem svetih slik, katerih izvažajo milijone na leto. V istej guberniji je vas Ivanovo, ki se bavi s tkalstvom. V Pavlovem delajo vilice, nože, škarje ter jih razpošiljajo daleč v Azijo. Izvrstna ruska koža (juhta) je poznana po vsem svetu.

Krasno vezenje kož iz Toržoka je znano po vsej zapadnej Evropi. Ako pride kmet k posestniku ter zapazi tam kakovo umetno rezbarijo, skuša jo takoj posnemati bodisi z najprimitivnijem orodjem ter ne bode miroval, dokler se mu ne posreči. Istinit je izrek o njegovej spretnosti: »Rus vzame sekiro pa odide v gozd a domov se vozi na vozu, kojega je med tem sam naredil v gozdu«.

(Dalje prihodnjič).

Dve roži.

(Mariici H.,)

Dve roži na vrtu sta cvéli
dve roži — obe jednoliki...
za mlado življenje drhtéli
kot v gozdiču dve trepetliki

Odpalo že prvi je cvetje
razpala v gredico je — vela...
a druga na grobu sestrice —
prijazno je dalje cvetela! —

Bogomila.

Rusija.

Po Ivanu Hoiču, posnela Márica.

Dasprotno pa ne ljubi Veliko-Rus poljedeljstva. Nikdar mu ne pade na um, da bi po vzgledu posestnika uredil svoje gospodarstvo, ali da bi polje obdeloval na novi način. Prav tako si gradi svoje hiše po starem običaju še vedno lesene, dasi vidi, kako so požari česti.

Veliko-Rus je povprečno jako darovit; on razume vse naglo brez velikega napora; ako se posveti znanosti, zmaga najtežje probleme z največjo lahkoto. Kakor v obče vsi Slovani, tako imajo tudi Veliko-Rusi poseben talent za tuje jezike. Nek nemški pisatelj trdi, da je temu tako, ker je ruski jezik sam po sebi težak in da si Rus, učeč se svojega jezika, tako uvežba sluh in izgovor, da je zanj naučenje drugih jezikov igrača. Ruski jezik je silno bogat na glasih in oblikah, zato se ga jako težko nauče Germani in Romani. Kljub obilici jednostavnih in sestavljenih konsonantskih glasov je ruski jezik zelo blagoglasen in posebno prikladen za petje. Tudi v jeziku se kaže veselo in ljubeznivo bitje Rusa, osobito v pre mnogih diminitivnih in ljubkih besedah, kar često spominjajo posebno angležki, nemški in francoski potopisci Rusije.

Naobraženi Veliko-Rusi ljubijo posebno filozofske nauke, kar nam potrjujejo ruska in inozenska vseučilišča, na katerih se mnogi ruski mladeniči posvečajo filozofskim naukam. Ker so Rusi taki izvrstni dijalektiki, je povsem naravno, da je v njih mnogo izvrstnih pravnikov, katerim se na javnih sodnih razpravah slušateljstvo divi toliko radi njihovega prirojenega govorniškega daru, kolikor radi njihovega bistrouma. — Vendar se zdí, da ima Veliko-Rus za prirodne nauke največ volje in največ sposobnosti. Na polju kemije, botanike in mineralogije imajo Rusi učenjakov, kojih imena se spominjajo po vsem svetu z velikim spoštovanjem. Nad vse pa imajo Rusi izredne sposobnosti za matematiko. Oni so že mnogo storili na tem polji in dela njihovih matematiških velikanov: Ostrogradskega, Bunjakovskega, Savića in drugih so prevedena na nekatere zapadne jezike.

V obče se vidi, da ni daleč čas, ko bode Rusija v mnogih strokah ljudskega znanja imela prvo besedo.

Dolgo časa so imeli oni Rusi, ki so se posvečali takim strokam, ki sezajo naravnost v človeško življenje, kakor zdravilstvo in lekarstvo, težek položaj. Tako je Peter veliki zabranil svojim roja-

kom vodstvo lekarn, pa baš radi tega so bile lekarne dolgo v rokah tujcev, osobito Nemcev. Prav tako so se do pred kratkim v Rusiji posluževali rajši tujih zdravnikov. Danes je to vse drugače. Rusija ima veliko število izvrstnih ruskih zdravnikov, koji uživajo znamenit ugled v najvišjih krogih, nekateri od njih so celó svetovno znani.

Veliko-Rusi nimajo, zato, prave volje ni ljubezni za ono znanje, koje bi bilo pojedincem in vsemu narodu najkoristneje in to je poljedelstvo. Veliko-Rus ima še zdaj preveč nomadske krvi v svojih žilah; on je zelo živahen, a premalo vztrajen ter nima rad težkega poljedelskega dela. Nasprotno je pa rojen trgovec in kakor tak zna zbirati premoženje. Pripoveduje se, da so nekoč inozemski židje prosili Petra velikega, da bi jim dovolil trgovati po Rusiji, a Peter, poznaoč sposobnosti svojih Veliko-Rusov za trgovino, jim je odgovoril:

»Ne morem vam tega dovoliti radi vas samih, ker bi vas moji Rusi kmalu prekosili, da bi morali potem oditi iz Rusije kakor berači«.

Veliko-Rus uporablja vsako priliko, da se umakne oratarstvu, koje mu je dolgočasno in brez menjave, pa se raje loteva ktere koli si bodi obrti. Ker je Veliko-Rus sposoben in spreten, poprime se rad kakoršnega koli dela, samo če ni treba, da pri tem preveč naprera svoje sile. Na Belem in Črnem morju je on izvrsten ribič, v gozdnem severnem pasu je večš drvar, v sibirskih pragozdih večš lovec, v tovarnah dober delavec, a v velikih mestih je on dober dninar, sluga in natakar.

Od vseh slovanskih narodov je Veliko-Rus edini, ki si je znal ustvariti in čuvati veliko državo, in to v nepovoljnih zgodovinskih in prirodnih neprilikah.

Malo-Rusi so večjidel visoke rasti, vitkega stasa, tankih kosti in okroglastega lica. Fizijonomija Malo-Rusa je izrazna in mila a črnkasta polt spominja nekoliko na »teint basané« Iztočnjakov. Dolgi lasje Malo-Rusa so temnoplavi, kakšenkrate tudi črni, redkdo-kedaj svetli. Oči so večjidel sive, največ temnosive; imajo pa tudi temne ter črne oči, dočim so modre oči prav redke.

Malo-Rusi so v obče lepi ljudje v možeh so močne, resne poteze ter se zde starejši nego so v resnici. Žene so največ male rasti in lepege stasa, čestokrat temnih oči s črnimi trepalnicami. Izraz lica je nežen in prijazen in nekako melanholičen.

V kretanji je Malo-Rus počasen, rekel bi skoro apatičen; dela rad a ni niti tako vesel, niti tako podvzeten kaker Veliko-Rus. Žene so jako delavne. O lepih duševnih sposobnostih Malo-Rusov pričajo

njihove narodne pesmi, pregovori in modri reki. Živeči v nepreglednej ravnini skozi stoletja, ima Malo-Rus bujno fantazijo ter ima posebno rad, kakor pričajo maloruske pesmi, alegorije in simbolike, slike in prisposodbe. Njegova domišljija oživlja celo prirodo, koja ni nič drugega nego simbolično utelesenje raznih pojavov človeškega življenja. Malo Rus je mehke narave in zelo občutljiv. Priroda in podnebje sta razvila v Malem-Rusu to čustvenost, katera se javlja ob vsakej priliki v ljubezni, veselju, žalosti, v udanosti soprogov in v nežnosti do otrok. Ta čustvenost in živahna fantazija je rodila po melodiji in vsebini tako dražestne narodne pesmi, ki so poznane po vsem svetu. Kako ima Malo-Rus smisla za lepoto, vidi se iz tega, da si svoj dom obdaja z vrti in drevjem. Dekleta si po letu rade vpletajo cvetje v lase. Posušene ter umetne rože iz barvanega papirja krasijo v hiši podobe svetnikov.

Malo-Rus je jako pobožen, toda za dogmatične podrobnosti on ne mara, zato ni med Malo-Rusi razkolnikov kakor v Veliko-Rusih. Prevelika čustvenost in občutljivost je kriva, da je Malo-Rus nekak skeptik, neodločen in brez eneržije. On je sentimentalen ter pije zato, da si s čašo ugaša pravo ali izmišljeno tugo. Često je apatičen za življenske pojave, kar se tu in tam opaža tudi med naobrazenci. Tu se ti teško za kaj odloči, a tam zopet ne moreš odvrniti ga od onega, za kar se je enkrat odločil. To mu je pomoglo, da je pod tujim gospodstvom ohranil svojo pravoslavno vero, narodnost in jezik.

Malo-Rusi so med seboj iskreni, odkritosrčni in drug drugemu udani. Svojo domovino ljubijo izredno ter neradi ostavljajo svoje rodno mesto. Zadovoljni so z malim, doma imajo česar jim treba za življenje, po kaj bi torej hodili od hiše?

Malo-Rus je večjidel kmet in pastir. Za mehaniški posel, za trgovino ter za obrt nima niti volje niti sposobnosti. V tem je pač velika razlika med Veliko- in Malo-Rusom. Med tem ko ti Veliko-Rus na semnju ponuja in hvali svoje blago na vse mogoče načine, da bi kaj kupil od njega, ne ponuja ti Malo-Rus svojega blaga in celo, ako ga vprašaš, odgovori ti, kakor da se mu ne ljubi. Maloruske žene so pa za trgovino mnogo spretnejše, ker so živahnejše, podzvetnejše in domiselne.

Ker Malo-Rus jako uvažava osebno svobodo, je povsem naravno, da je žena v Malo-Rusih bolj spoštovana nego v Veliko-Rusih. Ona je ravnopravna tovarišica in prijateljica svojema možu. Res je, da maloruska žena mnogo dela, a pritožuje se nikoli ne, ker

je gospodinja v svoji hiši. Gorjé onemu, ki bi žalil ženo Malo-Rusa, ta bi kaj takega pametoval.

Malo-Rus je občutljiv, poetičen in ljubitelj pesmi, poleg tega pa dobričica do naivnosti. Ob času košnje in žetve odhajajo cele družine s koso, sè srpom in »bandurko« (tamburico) v južne kraje. Malo-Rusinje si kitijo o žetvi glavo s klasjem, kakor si Bolgarke o trgatvi krasijo glave s rožami. Ljudstvo je ohranilo svojo narodno nošo kakor v Veliko-Rusih. Malo-Rus nosi belo srajco, Veliko-Rus rdečo, na to pride telovnik in jopič, bele hlače vtika Malo-Rus pod kolenom v visoke čizme. Po zimi nosi še kožuh. Na glavi ima ali črno kapo ali širok klobuk. Malo-Ruskinja se oblači v dolgo belo srajco, ki je spredaj ob krajih in na rokavih navadno rdeče lepo vezana; nad srajco ima temno, za ped krajše krilo, ki je spredaj pokrito z ukusno vezanim predpasnikom, a med obema širok, od zadaj zaprt životek brez rokavov. Glavo si pokrivajo ali z rdečim robcem ali pa s kapo srednjeveške oblike. Vsa obleka je domače delo ter je po kroju in nakitu zelo podobna hrvaški narodni noši. Ako si na trgu med kmeti, zdi se ti, kakor da si v Hrvatskej. Tudi kmetske hiše so podobne hrvatskim kmetskim hišam, obično so lesene sè slamnato streho, pročelje je obrneno na dvorišče, odkoder je uhod. Pod je obično od poravnane in nabite ilovice, notranje stene so pobeljene, pri vratih je ogromna peč, v kotu visoka postelj. Pri vsaki hiši je vrt ograjen sè živico. Vse, kar je v Slovanih prstonarodnega, in dasi so ti tako razkosani, spominja na eden in isti izvor. Tudi Malo-Rusi imajo svoje slepce, koje vodi deca od vasi do vasi, od trga do trga. Ti pojejo stare pesmi sè spremljevanjem »bandure«. V starih časih so spremljali Kozake v boj, da so jih hrabrili s pesmijo.

(Dalje prihodnjič.)

Iz poezij Lermontova.

Ne, zate srca žar mi ne gori,
 Za mene ni bliščaj krasote tvoje —
 Bolesti ljubim v tebi prošle svoje
 In izgubljene svoje mlade dni

Kadar pogleda s tebe ne spustim,
 Oči ti vladam v zvezdni sijajni
 Popolnoma vtopljen v razgovor tajni,
 Ne s tabo — srcem svojim govorim.

Jaz z devo govorim mladostnih dni,
 Na tvojih iščem druga lica bela,
 Na ustih živih — usta onemela,
 V očesih — žar ugaslih že oči.

Iz ruščine preložil A I, Benkovič.

opažen, bi bolj pomogel k obćenemu napredku ženskega stališča sploh, nego najefektnejši skok na naj si bodi kateri koli oder modrosti.

Zato bi pa tudi priporočala prav toplo prvoboriteljicam ženskih pravic, potegovati se za materinsko pravo, po kojem bi imela mati, kakor oče, popolno oblast nad svojo deco, brez najetih varuhov po sili.

O p. Ako se ne motim, se bavi dunajski »Frauenverein« tudi s tem vprašanjem ter si ga je postavil na dnevni red.

Dva cveta...

Lej tam dva cveta
sredi gredic,
dva cveta snežnobela!

Mimo poleta
veselih lic
beli metulček — brez dela.

V cvetko se prvo vsedel je...
z nje se medu najedel je —
V čašico drugo je poletel...
pa je cvetici — srčee vzal — —!

Lej tam dva cveta —
prazna cveta...
beli metulček —
pa dalje poleta...

Bogomila.

Rusija.

Po Ivanu Hoiču, posnela Mária.

(Dalje.)

Rusija je središče maloruskega plemena. Malo-Rusi žive v velikem delu južne Rusije, v vzhodnej Galiciji in v Bukovini ter v severno-vzhodnej Ogorskeji. Maloruski jezik je rusko narečje ter ga tudi sami imenujejo ruski jezik. V šolah, uradnih in v vsem javnem življenju gospodari velikorusko narečje, koje je zajedno književni jezik vsega ruskega naroda.

Kozaki so večjidel Malo-Rusi, bivajoči v nepreglednej stepi med Veliko-Rusi in Tatari. Kozaki imajo v borbi s Tatari in s Turki neprecenljivih zaslug za Poljsko in za Rusijo. Želja za slobodo je storila, da so Kozaki vedno budni; dan in noč stražijo na straži (vzvišeno mesto) ter z ognjenim znamenjem javljajo drug drugemu, da prihaja neprijatelj. Kdor želi Kozake dobro poznati, mora poznati kozaške pesmi, v kojih se zrcali kozaška duša.

Veliki poljski pesnik Mickievič imenoval je Ukrajinske poljane kraje slovanskega lirskega pesništva. Lirske kozaške pesmi so polne globokih čustev in nenavadne nežnosti. Kozak, sedeč kraj svoje kolibice, sanjaje molče prisluškuje hrzanje konj, ki se pasejo na stepi, on sluša, kako kukavica kuka, kako prepelica pedpedika, in krokarji krokajo.

Domotožje Kozakovo po njegovej ljubljenej stepi je gotovo večje nego domotožje Švicarjevo za njegovimi gorami. Ko se Kozak razstavlja s svojim domom, jemlje sè sabo na svojih prsih sliko svojega svetnika — patrona — in pest zemlje. To mu je uteha v tujini ter umirajoč od neprijateljske roke, poljublja prah svojega doma.

Belo-Rusi bivajo na zapadu Veliko-Rusov v gubernijah Vitebskej, Mogiljevskej in Minskej. Nekateri trdé, da jim izvira ime od bele obleke, v katero se oblačijo po zimi in po leti. Oni so potomci starega slovanskega plemena Kriviča, koje je bilo jako konservativne narave in osamljeno. Taki so Belo-Rusi še dandanes. Oni so miroljubni, delavni in dobrodušni. Žive prav resno, ker jim je zemlja glinasta, polna jezer, močvirij in nepreglednih gozdov, pravi »Eden« za lovce na medvede. Tudi podnebje je vlažno in nezdravo. Belo-Rusi so več stoletij mnogo trpeli pod poljskimi plemiči in pod židovi. Belo-Rusi so srednje rasti in svetlo-plavih las.

Poljaki, katerih živi v Rusiji okoli 10 milijonov, so srednje visokosti, vitkega stasa in lepe rasti, čisti Slovani. Odlikujejo se v tem, da vse prav naglo razumejo, s prirojenim čustvom za vse, kar je lepo, sè živim zanimanjem za estetske oblike, z uljudnostjo in fineso. Oni so Francozi med Slovani. Njihova »mazurka«, narodni ples, je razširjena po vsem svetu a nikjer se ne pleše s takim ognjem, kakor jo pleše Poljak. Razven kmetskega stanu, ki je do naj-novejšega časa strašno trpel v siromaštvu in koji je še le po poslednji organizaciji pod Aleksandrom II. jel živeti bolj človeški, ter razven meščanov po mestih je v ruskej Poljski izredno mnogo plemenitašev. 1% vsega poljskega naroda je plemičev a v nekdanji kraljevini poljski je bilo kar 120.000 plemenitaških rodbin. Te nenaravne razmere so nastale vsled tega, ker so poljski kralji po srečnih vojskah poje-

dinim vojaškim oddelkom podeljevali plemstvo; tako je n. pr. kralj Sobjeski po srečni osvoboditvi Dunaja povzdignil vse svoje konjištvo v plemenitaški stan. Po tem takem je vsak kmet lahko pripadal k plemstvu, žlahti.

Od Slovanov živi v Rusiji še nekaj Bolgarov, Srbov in Čehov.

Židje, koji žive v Rusiji, zovejo se v zapadnej Evropi obično poljski židje, ker bivajo večinoma v ruskeji Poljski in v sosednih južnih in južno zapadnih krajih. Na licu poljskih židov se jasno vidi azijsko pokolenje. Črte lica so izrazite a pravilne. Odlikuje jih osobito krivi nos; oči so velike, temne in žive, lasje črni, redkokdaj rdeči, a barva lica je rumenkasto-bleda. Dočim se židje v ostalej Evropi po svoji noši nikjer ne razlikujejo od kristijanov, obdržali so ruski židje do današnjega dne svojo posebno nošo, s katero se razlikujejo od ostalih prebivalcev ruskega carstva. Svojih verskih običajev in predpisov se poljski židje drže mnogo bolj nego židje v zapadnej Evropi. Po zakonu je dovoljeno poljskim židom trajno bivanje v gubernijah zapadne in nove Rusije; v ostalih krajih Rusije smejo bivati le oni židje, koji imajo za državo kakove zasluge, znanstveno ali umetniško naobraženi ali ako spadajo med imovitejše trgovce ali če izvršujejo kakov poklic.

V Poljskeji je $\frac{1}{3}$ vseh prebivalcev židov. Tam imajo cela mesta in vasi. Nikjer se pa židje ne pečajo s poljedelstvom.

Oni jemljejo v zakup krčme in uničujejo veleposestnike, koje zavajajo na pijančevanje, nudeči jim oderuška posojila, s katerimi prihaja pomeščikovo premoženje v židovske roke.

Kjer so razsipni, brezbrizni in lahkoumni posestniki dali svoje zemlje židom v zakup, so posestniki prav kmalo osiromašili, a židovi so postali bogataši.

Trgovina je židu najmilejši posel. Tu ume on razviti vsa sredstva bistrega uma in svoje zvitosti, V manjših trgih in mestih je vsa trgovina v njihovih rokah tako, da ne moreš o židovskih praznikih ničesa kupiti. Vendar dospejo iz vse velike židovske mase v Rusiji le nekateri do velikega bogastva in blagostanja, dočim jih večina izredno strada. Po stacionem izvestji so židje v guberniji Grodno najsiromašnji med vsemi prebivalci v Rusiji. Obitelji, obdarovane z mnogobrojnim potomstvom, žive v največji bedi — po tri rodbine v enej sobi. V guberniji Kovno so židovi rokodelci, kojih rodbine trpe ves dan glada, dokler ne prinesejo na večer očetje del svojega težko prisluženega plačila. V malih mestih, kjer ni po ulicah tlaka, sedi židovska odrasla mladež pred vrati častnikov in uradnikov, čakajoča, da jih prenese za nekoliko kopejek čez visoko blato.

Ruska vlada je hotela večkrat odpomoči tej bedi ter dala tem židom 30.000 desetin zemlje za poljedelstvo. Toda vse zaman, žid ne more po svojej naravi biti poljedelec. Židovske naselbine so najubožnejše v vsej Rusiji, ter izgledajo kakor po potresu; hiše razpadajo, a med njimi se vlečejo suhe, mršave prikazni v dolgih črnih plaščih, raztrganih čevljih, prave slike strašnega gladú.

Kljub pokvarenosti in nepopisni bedi vidijo se vendar tudi pri ruskih židih one vrline, koje so židom lastne nad drugimi narodi. Drže se, rekli bi, prav z neko pobožnostjo običaja in načina življenja svojih prednikov. Ni ga naroda, kjer bi bilo rodbinsko življenje tako lepo razvito kakor pri židih. Sè spoštovanjem in začudeno moraš gledati, kako roditelji ljubijo svojo deco, a kako deca spoštuje svoje stariše in kako so si rojaki med seboj udani. Obiteljski duh postaja pri njih narodni duh, koji se z bedo in nesrečo še bolj utrjuje. Radodarnost židov bogatašev do židov siromakov je uprav brezmejna. Nadalje mora se povdariti, kako so židovi v svoji stroki marljivi in neutrudljivi a pri tem vedno zmerni. Teško boš videl pijanega žida. Sè svojo neobično marljivostjo in izredno zmernostjo dospe mnogi židi do znatnega blagostanja, saj sè zvijačo, bistrim umom in prevarami bi ne prišel tako daleč.

Kako je v židih prirojena težnja za boljšo naobrazbo! Koliko sinov siromašnih židov so že postali učenjaki, in ugledni zdravniki!

Veliko število židovske mladeži v srednjih šolah v Rusiji ni v nikakem razmerji sè številom prebivalcev. Vselej tudi ni težnja za duševno naobrazbo, ki sili žide v šolo, ampak zavest, da naobrazba daje človeku prav tako kakor bogastvo moč in silo ter ugled in blagostanje.

Duševna kultura v Rusiji.

Izpregovorimo najprej o izobraževališčih za ženske. Poleg »institutov« za odgojo veleposestniških hčera, katere je ustanovila Katarina II., osnovani so že od davnih časov zavodi, koji so odgovarjali vsem potrebam in v katere so se sprejemale učenke izmed vseh stanov. To so ženske gimnazije (7 razredov) in progimnazije (4 razredi). Prve take gimnazije so osnovane gotovo že pred 100 leti pod pokroviteljstvom carice Marije Feodorovne, koja ima izrednih zaslug za naobrazbo ženske mladeži. Njenemu prekrasnemu zgledu sledé vse ruske carice. V novejšem času je v vsem 121 ženskih gimnazij z 39.000 učenkami (v Poljskej 13 s 4000 učenkami) ter 170 progimnazij z 26.000 učenkami (v Poljskej 4 s 500 učenkami) in 27 »institutov« za gospice (8000 učenk). Višjo naobrazbo dobivajo deklice v višjih zavodih in to v Petrogradu v odgojevališči plemenitaških hčer

v Aleksandrovej šoli, v Pavlovem institutu itd., v Moskvi v Katarininem zavodu, v Aleksandrovej šoli, Nikolajevem sirotišči itd. Nikjer v Evropi se ni tako razvilo znanstveno naobrazenje deklic kakor v Rusiji, nikjer se jim ni tako olajšal pristop do svobode in državnih služb, pošte, brzojava itd. Za višje izobrazenje ženskega spola so »višje ženske kursy«, v koje sprejemajo devojke, ki so dovršile gimnazijo z ugodnim uspehom; delijo se na tečaje ter nadomeščajo na nek način ženska vseučilišča. Za one deklice pa, ki ne morejo pohajati teh kurzov, uvedeni so na nekih gimnazijah »publičnije ženske kursy«, kjer se v javnih predavanjih spopolnuje srednje žensko znanje. Zdravilstva se uči dandanes na stotine ruskih deklic deloma doma, deloma v tujini, osobito v Švici. Razven šol, koje vzdržava država, je v Rusiji še veliko število privatnih šol. (Dalje prihodnjitč).

† Karolina Světla.

Dne 7. t. l. je umrla v Pragi največja češka pisateljica Karolina Světla. Njeni mnogoštevilni spisi niso samo najljubše štivo sedanje generacije, temveč imajo stalno vrednost v češki književnosti.

Ivana Rott (to je njeno rodbinsko ime) se je rodila dne 24. februarja 1830. v Pragi. Njena prva vzgoja je bila nemška, z malo francoščine po vrhu. Bile so na Češkem tedaj take razmere, kakor so bile v Slovencih gledé ženske odgoje še pred malo časa. Praško meščanstvo — bogati kupci iz vseh mogočih krajev, neodločnega narodnega pokolenja — ni imelo drugih idealov, kakor dobiček, bogastvo in njegove ugodnosti. Staro plemstvo češko pa v svojih starinskih palačah je bilo slepo in gluho za ostalo življenje v mestu. Le tu in tam se je trudilo nekoliko mož vzbuditi narodno zavest, negujoč rodni jezik; ali njih tiho in skromno delovanje se ni še opazalo v javnosti.

Domači učitelj Peter Mužák je probudil jasno narodno zavest v mladi deklici. Pesem »Kde dom je můj?« je izvabila Ivani in njeni sestri Sofiji solze ganjenosti; 48. leta vidimo že mlado zaročenko dobrosrčnega profesorja Mužáka na plesu, prirejenem v čast udeležiteljem slovanskega shoda, v narodni noši. Od sedaj se je Ivana živo zanimala ne le za narodni, temveč tudi za politični in društveni pokret tedanje burne dobe. O tem svedočijo njene poznejše črtice,

siti napora in prevar, izneverijo vsemu ter ostane v njih duši le temna praznота — se mirno in samo-zavedno ozirajo sinovi in hčere emancipirane ženske v zvezdo, katero jim je pokazala mati... In ko že ona blaga, vzvišena žena davno počiva v ozkem grobu, spominjajo se je s svetim spoštovanjem in neminljivo ljubeznijo ter jo blagoslovljajo...

Vže iz teh skromnih, nepopolnih vrstic je razvidno, da emancipirana ženska nikakor ne zasluži preziranja in posmeha, marveč v vsakem oziru simpatij in priznanja. Zato pa:

Na dan, prava, plemenita ženska emancipacija!

Marjetica — maščevalka.

Cvetka tam bela
raste na trati,
deva pa zala
hoče zaznati:
Ali ji dragec
v daljni tujini
v srcu še hrani
prostor edini,
kakor nekdanj...

Pali so drobni
listi s cvetice,
ž njimi zbledelo
devi je lice...
Ah, maščevala
cvetje si svoje,
sumnje moreče
vrgla ji boje,
v mlado srce...

Zorana.

Rusija.

Po Ivanu Hoiću, posnela Mária.

(Dalje.)

ruska vseučilišča, kojih ima Rusija deset (Petrograd, Moskva, Harkov, Kazan, Kijev, Odesa, Jurjevo, Varšava, Tomsk in Helsingfors.) imajo štiri fakultete: pravoslovno, zdravniško, zgodovinsko-jezikovno in fizikalično-matematiško; odgoja svečnikov je poverjena akademijam v Petrogradu, Moskvi, Kijevu in Kazanu in eparhijalnim semeniščem, kojih je 50. V Helsingforsu je vseučilišče za Finsko s švedskim učnim jezikom. Slušateljev je na vseučiliščih mnogo (okoli 19.000). Tudi slušateljic je veliko. Leta 1892. je bilo 975 slušateljic in sicer je bilo od teh 631 pravoslavne vere, druge so bile židinjce.

Visoke šole so še: Aleksandrov licej v Petrogradu, 4 duhovne pravoslavne akademije v Kijevu, Moskvi, Petrogradu in Kazanu; Lazarov zavod za istočne jezike v Moskvi in mnogo drugih zavodov. Nadalje je visokih šol za narodno gospodarstvo, tehniko itd.

Središče vsega znanstvenega delovanja in prvo učenjaško društvo celega carstva je akademija znanosti v Petrogradu, koji je postavil temelj Peter Veliki ali otvorjena je bila še le po njegovi smrti. Z akademijo je v zvezi zvezdarna in glavni fizikalni observatorij v Petrogradu. Nadalje je po prostranem carstvu mnogo učenih in uglednih zavodov in društev kakor n. pr. glavna zvezdarna v Pulkovi, svobodno gospodarstveno društvo, arheološka komisija, znano gospodarsko društvo, čegar delovanje je dobro znano vsej Evropi, društvo za starine in zgodovino itd.

V širnem ruskem carstvu je nadalje mnogo muzejev, nebroj knjižnic in arhivov.

Občo naobrazbo ruskega naroda pospešujejo tudi neštevilni časopisi: politični dnevniki in tedniki, posebno pa raznovrstni strokovni listi. -

V Rusiji izhaja nad 550 listov in sicer je ruskih nad 450. Največ naročnikov ima »Golos« v Petrogradu; znameniti politični listi so še: »S. Peterburgskija Vjedomosti«, »Ruski mir«, »Novoje vremja«, »Invalid«, »Moskovskija Vjedomosti« itd. Nadalje izhaja v Rusiji veliko število mesečnikov ali revij (po vzoru »Revue des deux Mondes«), okoli katerih se zbira vse književno delovanje in koji so često merodajni v društvenih vprašanjih ruske države. Od teh časopisov so najznamenitnejši: »Vjestnik Evropi«, »Otečestvenija zapiski«, »Ruski vjestnik«, »Ruskaja misl«, »Ruskaja reč«, »Djelo« itd. Drugi listi imajo po vsem zgodovinski značaj kakor »Ruskij arkiv«, »Drevnaja i Novoja Rossija«, »Sbornik imperatorskago Obščestva Rossijskoj Istoriji« itd.

* * *

Da bode slika o kulturnih razmerah vsaj nekoliko popolna, izpregovorimo še nekoliko besedi o ruski književnosti in umetnosti. Seveda omenimo to le na kratko, samo, da vidimo, kako se je razvila ruska književnost in umetnost, dodavši imena najznamenitjših delavcev na polji ruskega leposlovja in ruske umetnosti.

Najprej nam je priznati, da se je med književnostmi velikih evropskih narodov jela ruska najkasneje dvigati. Stara ruska književnost je pisana v cerkveno-slovenskem jeziku. Še le od časa Petra Velikega jele so se v Rusiji knjige pisati v narodnem jeziku in sicer v moskovskem narečji. A v tem kratkem času od Petra Velikega do danes

povzdignila se je ruska književnost tako, da se jej ves zapadni svet divi, jo proučava in posnema. To velja posebno za rusko leposlovje osobito pa za roman. Prof. Jagić, izvrstni poznavatelj ruske knjige, piše po vsej pravici: »Evropske literature najnaprednejših narodov, francozka, angležka in nemška govore danes z velikim priznanjem o proizvodih ruskega duha druge in tretje četrti našega stoletja. Z malega središča, v kojem je stal Turgenjev dolgo osamljen, širi se spoštovanje dalje in dalje in zavzema čim dalje večje kroge. Francoski kritiki najnovejše dobe radi govore o uplivu Leva Tolstoja na francoske romaniste; beseda »le tolstošme« se je udomačila v modernej francoskej literaturi. To so znamenja velikega in trajnega interesa, koji se javlja in goji za rusko literaturo 19. stoletja: iztok vrača zapadu posojilo od dveh stoletij s procenti, v kojih je zbrana velika moč ruske individualnosti«.

Do početka XVIII. stoletja je sledila ruska knjiga tujim nazorom in sicer: v najstareji dobi se je naslanjala na cerkveno južnoslovensko (bolgarsko in srbsko) ter na grško knjigo do XIV. stoletja, pozneje na zapadno skolastično in naposled na francosko: začetkom XIX. stoletja pa na angleško in nemško. Da se je najnovejša ruska književnost v naši dobi povzdignila tako visoko, da je ustvarila toliko globokoumnih del, temu je uzrok prirodna plemenitost in nadarjenost ruskega naroda. Ruski pisatelji so že iz ljubezni do svojega naroda jeli kazati njegove rane, da bi priprostemu narodu življenje olajšali in mu donesli prosveto. Zato so ruski pisatelji črtali duševno in telesno življenje kmetskega stanu in inteligence, da bi zajedno pokazali narodovo dušo in narodovo bedo ter napake in razvade kakor tudi plemenito stremljenje inteligence. Tako je napredovala književnost vzporedno z društvom. Vsa ruska književnost one dobe črta žive ljudi in življenje, zato je tudi živa in silna kakor življenje, a navdahnjena je ali s toplo ljubeznijo za narod ali z bolestim ukorom za inteligenco.

Najstareja doba ruske književnosti je ustna ali prostonarodna književnost sestojeca iz pravljic in pripovedek, obrednih ter junaških pesmi (byline): o bojih s Tatari, o caru Ivanu, o Dimitru, Petru Velikem i. t. d.

Pismena ali umetna književnost je bila v svoji prvi dobi (do XVII. stolet.) povsem pod iztočnim vplivom. Tu vlada v knjigi edino težnja za krščansko-bizantinskimi ideali, vse kar je prihajalo od zapada, je bilo tedaj nekak strah ter se je gledalo na vse, kar je dišalo po zapadu, kakor na pravo nevarnost, koja preti krščansko-bizantinskim načelom in spasu duš pravoslavnih ljudi. Iz one

dobe imamo evangelij Ostromirov, znamenito Nestorovo kroniko ali letopis (1110.) potem dragoceno Slovo o polku Igorovê, Stoglav in Domostroj.

V XVII. stoletju je začela na Rusijo vplivati zapadna kultura na novi način. Nemški vpliv se je širil preko Novgoroda in Pskova, kasneje so se pridružili tudi Angleži in Holandci preko Arhangelska. Središče teh tujcev je bilo predmestje v Moskvi »njemeckaja sloboda« (kolonija). Na drugi način je vplival zapad preko jugozapadne ali Male Rusije, koder je prodirala v srce carstva poljsko-latinska struja.

V XVIII. stoletju so bile prve poskušnje na literarnem polju po evropskih uzorih. Pisatelji XVIII. stoletja niso Bog ve kako veliki, ali oni so izorali tla za velikane XIX. stoletja. Zato so vredni vsake hvale, ter so sê svojim delom položili prve temelje pravej ruškej književnosti, oni so ustvarili čitajoče občinstvo. (Dalje prih.)

Razno.

„Slovanski svet“. Došla nam je 15. štv. letošnjega »Slov. sveta«, o katerej piše urednik, da je poslednja v tem letu a morda tudi poslednja v obče.

»Slovanski svet« je začel izhajati leta 1888. v Ljubljani, kjer je izhajal tri leta. Od leta 1890. do 95. je izhajal v Trstu a od 95. do sedaj pa na Dunaju.

V vseh teh letih je ostal urednik g. Podgornik vedno zvest programu, katerega si je postavil za svrho ob začetku urejevanja »Slov. sveta«. Ta program, v katerem edino je rešitev Slovanov. ima v sebi jako obsežne ideje, vsled katerih so nekateri Slovenci nazivljali urednika sanjarja.

Nek slovenski državni poslanec se je celo izrazil enkrat o njem nekako tako-le: »Kaj bo ta neumni Podgornik sê svojim bedastnim listom«; kakor ta-le »izvoljenec«, mislilo je še mnogo drugih, kar nam najbolj priča dejstvo, da mora list prenehati. No in kljub temu bi jaz hotela in želela, da bi se tega poslanca in njegovih somišljenikov prejelo vsaj nekoliko Podgornikove »neumnosti« v našo slovensko korist.

Lista niso čitali mnogo naši Slovenci radi »visoke« politike, ki je bila v njem; no, dasi se mora priznati, da nekateri članki res niso bili pisani posebno živahno in zanimivo, vendar so bili politični

Rusija.

Po Ivanu Hoiču, posnela Mária.
(Dalje.)

Posebne zasluge za razvoj ruske knjige ima carica Katarina. Ona ni branila, da se v ruskej knjigi razpravljajo socialno-politična vprašanja, ustanovila je več satiričnih listov, podpirala nadarjene mladeniče, da so dovršili studije, pisala je naposled tudi sama drame in novele, ter je dala prevesti na ruski jezik več filozofskih del in leposlovnih knjig. Iz te dobe so pisatelji: veliki satirik Denis von Vizin, Jakov Knjažnin, Vladimir Luhn, Aleksander Radiščev; pesniki Jermil Kostrov, Gavriilo Deržavin, Mihajlo Heraskov, Ivan Hemnicer. Koncem minolega in početkom tega stoletja se v ruskej kjiževnosti najbolj odlikuje Nikolaj Karamzin s svojim preprostim, narodnim jezikom in z ljubkim načinom pripovedovanja.

Med najodličnejše zastopnike romantiške šole je šteti Žukovskega, Gribojedova, Bačuškova. Ivan Krylov, ki je pel svoje basni v pravem narodnem duhu, nadkriljuje, kakor sodijo nekateri literarni zgodovinarji, sè svojo pesniško vrednostjo vse ostale evropske basnopisce, tudi samega Lafontainea. Od leta 1799—1837. je živel Aleksander Puškin, ki spada med največje pesnike XIX. stoletja v vsej Evropi. Prve njegove pesmi so lirske, potem je spel romantično pesen »Rustan i Ljudmila« a pozneje epske pesni »Kavkazki suženj«, »Bratje razbojniki« in »Cigani«. Najznameniteje Puškinovo delo je »Evgen Onjegin«, že v povsem realističnej smeri, v kateri so tudi spisane vse poznejše njegove krasne pripovedke. Risanje pojedinih lic v Onjeginu je postalo uzor za poznejše pisatelje. Biser tega romana je Tatjana, ta prava specifično ruska duša. Z umetniške strani se začenja s Puškinovo poezijo v ruskej književnosti nova doba, v katero spada ognjeviti Mihajlo Lermontov, »pesnik tuge«, ter Aleksij Kolcov, pravi Rus, poln ljubezni do ruskega kmeta.

Pisatelji klasične i romantiške šole so imeli pred očmi le čisto umetnost in zabavo, brez smisla za resne življenske potrebe. Še le v štiridesetih letih se je vzbudila misel, da mora književnost služiti društvu, da kaže obče-človeško in narodno, psihološko in življensko istino. Ta književnost se zove realistična.

Ruski realizem je dosegel svoj veliki vspah v književnosti osebno radi one tople simpatije, onega nežnega milosrčja, s kojim se kaže ruska duša v romanu prvih ruskih pisateljev te dobe. Vrhu tega razumejo ruski realisti osnove in pogoje življenja prav temeljito.

Glas iskrenosti in simpatije ne čuje se v nobeni književnosti tako živo in čisto, kakor prav v ruskem leposlovstvu. Dela te šole so navdahnjena sè zrakom letovišč, vonjem velikih gozdov in pašnikov, senčatih vrtov, koji obkrožujejo starinske dvore. V vseh teh delih imamo vso silo slik vaše prirode in celo galerijo ženskih tipov, od katerih je drug dražestniji od drugega; večino teh del preveva tudi humor, včasih ugrizljiv, a tu in tam dobrodušen, čisto rusko naroden. Ta šola izredno nadarjenih ruskih pripovedovalcev je obogatlila rusko književnost z velikim številom izvrstnih del. V delih teh pisateljev je videla Evropa mladeniški polet genija, koji se obuja v življenje; našla je ne samo izražena svoja čustva in misli, ampak nekaj, kar je Rusija samostalno preživela, kar je organsko vzrastlo na lastnih tleh in kar je zajedno pretkano s tako visokimi in človekoljubnimi idejami, koje so gotovo svetinja vsega človeštva. Radi svojih vrlin je ruski roman postal že začetkoma biser svetske književnosti. Vogüe želi v svojem delu o ruskem romanu, da bi ruska književnost priskočila v pomoč francoskej, za katero, pravi, so došli dnevi glada in brezkrvja. Tudi Sarcey govori o važnosti ruskega romana ter dodaje: Nikoli še se niso tako vresničile besede, koje so se v 18. stoletju često ponavljale, namreč: Solnce prihaja od vzhoda.

Prvi je pričel risati narodno življenje, žive ljudi nadarjeni Nikola Gogolj (1809.—1852.) v svojej veselej igri: »Revizor« in v »Mrtvih dušah«. Gogoljevi nasledniki so velikani ruske knjige: Turgenjev, Dostojevski in Tolstoj, za temi Gončarov in Pisemski. Ivan Turgenjev (1818.—1883.), koji je spisal »Lovčeve zapiske«, »Plemiško gnjezdo«, »Rudjin«, »Otc in sinovi«, »Dim«, »Nova zemlja«, »Pomladanske vode«, »Punin in Baburin« itd., spada med največje pisatelje vsega sveta. V slikanju značajev in človeške duše je slaven Fedor Dostojevski (1821.—1881.), kakor kažejo njegovi roman »Hudodelstvo in kazen«, »Bratje Karamazovi« i. t. d. Največji živi ruski realist je pa grof Lev Tolstoj (roj. l. 1828.). On je pravi demokrat, ki tudi z dejanjem kaže svojo ljubav za svoj narod.*)

Poleg teh velikanov so pokazali znamenite pripovedne talente še Vladimir Korolenko, Potapenko, satirik Saltikov i. t. d. Od lirskih pesnikov je znamenit Majkov, Pleščev ter slavni Nikola Nekrasov, »pesnik narodne nesreče in trpljenja«; od dramatiških pa Ostrovski, Potjehin in grof Aleksij Tolstoj.

Kakor leposlovje tako je v Rusih, napredovala tudi znanstvenost, osobito historiografija, geografija in etnografija.

*) O Tolstem sem pisala v lanskem letniku „Slovenke“ obširno.

Govoré o ruskej kulturi, bodi povedano še par besedi o slikarstvu, glasbi in petju.

Od Petra Velikega pa do danes je slikarstvo v Rusiji kaj lepo uspevalo, ter doseglo že v prvih štirih desetletjih tega stoletja častno mesto in priznanje v evropskem umetniškem svetu.

Med zgodovinskimi slikarji zavzeme prvo mesto Karl Brjulov (1800.—1852.). Njegova slika »Poslednji dan mesta Pompeja« mu je pridobila ime dvornega slikarja. Brjulov slovi tudi kakor genre-slikar in portretist. Poleg njega so znameniti T. A. Bruni, Ivanov, oče in sin, Kiril Golovačevski, I. T. Kapkov, Lapčenko, Neff, Ugrjumov, Šebnjev, Feodor Ivanovič i. dr.

Kakor portretisti slové: Sobolevski, Tyranov, Venecianov, Orest Kiprenski, imenovan ruski Van Dyck. V genre-slikarstvu so se proslavili: Masojedov, Sternberg, Selencov, Popov i dr. Največ uspeha so dosegli ruski umetniki kakor slikarji pokrajín. Na tem polju je posebno znamenit I. K. Ajvarovski, slavni slikar morskih prizorov, koji je sè svojimi slikami vzbudil začudjenje vse Evrope. Ruski slikarji so kakor ruski pisatelji realisti. Tu in tam se opaža težnja, da se narava kolikor možno verno predstavlja.

Starejšim umetnikom se je pridružil v poslednjem času lep broj novejših slikarjev, kateri so zasluli po vsej Evropi. Vsem na čelu je V. V. Vereščagin, roj. 1842., ki se je izučil v Petrograjski akademiji ter potem jel potovati. V Parizu se je ustavil, da je dovršil svoje nauke. (O Vereščaginovih slikah je pisala »Slovenka« v eni zadnjih št.) Znameniti ruski slikarji so nadalje: Charlemague, Surikov, Plješanov, Sjedov, Kotzebue, Jakobi, Morozov, Ocjepin, Makovski, Klodt, Trutovski, Volkov, Perov, Čistjakov, Neorev, Bogatov, Bogdanov, Šiškin, Klever, Kivšenko, Meščerski, Bogoljubov, Knindži, Sverčkov in Sudkovski ter kiparji Antokoljski, Kamenski in Pimenov.

Že začetkom tega stoletja je bila Rusija za glasbenike tujih narodov pravi »eldorado«. Da so Rusi tako napredovali v tej umetnosti, imajo ruski vladarji velike zasluge. Pod Petrom Velikim je bila že leta 1790. ustanovljena v Petrogradu »dvorska glasbena kapela«. Neprecenljivih zaslug pa si je pridobila carica Katarina II., ki je pošiljala nadarjene Ruse na svoje stroške v inozemstvo, da so se izučili v glasbi, v Rusijo je pa poklicala mnogo tujih umetnikov. Poleg tega je ta velika vladarica delala na to, da bi uvedla domačo slovansko glasbo, ter je zato ustanovila v Petrogradu leta 1805. gledališko šolo, v kojoj so se mladeniči in deklice poučevali v instrumentalnej in vokalnej glasbi, v igranju in plesu.

V tretjej desetini t. stoletja sta Aleksij Vjerstovskij in Mihael Glinka postavila trden temelj narodnej ruskej glasbi, in operi. Napevi oper, katere je složil Vjerstovskij, (»Gospodin Tvjerdovskij«, »Askoldova mogila«, »San na javi« in »Gromoboj«) so vzkliili prav iz dna duše ruskega naroda, zato so postale tudi te opere tako popularne, da so se pevale in igrale povsod celó na ulici.

Glinka je šel še korak dalje. Vporabil je poleg ruskih motivov tudi sorodne poljske, ter s tem hotel pokazati, kako se mora ustanoviti slovanska glasba. Njegova opera »Žizn za carja«, ki se je pela leta 1836. prvič v Petrogradu, gospoduje še sedaj v ruskem opernem repertoiru. Tudi »Rustan in Ljudmila« (l. 1842.) veje čisto slovanski duh kakor v melodiji kakor v ritmu. Po istej poti so hodili še sledeči skladatelji ruskih oper: A. K. Lvov, Vjetinkov, Djuč, Villebois, Ptrujskij, Artenovskij, Dargomiržskij. Rubinstein je poleg Vjerstovskega in Glinke največji ruski skladatelj. V svojih starih operah (»Dimitrij Đonskij«, »Sibirski lovec«, »Neumni Tomo« in »Osveta«) se naslanja na nemške glasbenike, dočim se v novih operah drži ruskih narodnih motivov (»Feramori«, »Nero«, »Makabejci« in »Demon«).

Poleg tega trozvezdja na glasbenem polju odlikuje se najbolj genijalni ruski skladatelj in izredno duhoviti kritik A. N. Objerov. On skuša Glinkin slovanski glasbeni slog združiti z novo-nemškim Wagnerjevim.

Proti njemu je ustala mlado-ruska glasbena šola, koja hoče prenesti glasbeno umetnost na čisto realistično podlago. Glavni zastopniki so: Kjuj, N. Rimskij-Korzakov in Musorgsky.

V novejši dobi se odlikujejo najbolj sledeči skladatelji: Solajskij, Čajkovskij, Kašperov, Salomon in neki drugi.

Za petje so Rusi posebno vneti. Oni ne pojó samo, kadar so veseli, ampak njim je petje prešlo celó v naravo. Kmet ali delavec si ob delu vedno prepeva, petje kakor da mu olajšuje najteže delo. Poleg tega se pa v Rusiji petje jako neguje. Tam ima tudi vojska svoje pevske zборе, da, ko gre četa na vajo, jo spremlje petje iz mesta in v mesto. Pripoveduje se, da je petje delalo uprav čudeže v srednje-azijskih vojnah. Vojakom se je po brezvodnih pustinjah vračal prejšnji pogum in svežost duha, ko so pevci po zapovednikovem povelji zapeli kako narodno pesem. Na tako pripravljenih narodnih tleh ni čuda, da je pognal zbor Slavjanskega, ki je zadivil vso zapadno Evropo. V Rusiji je tudi med prostim ljudstvom prekrasnih grl, koja se v novejši dobi skrbno vadijo, osobito v Malej

Rusiji, odkoder so jemali pevce za carski dvor. Pri cerkvenih obredih čuješ ne samo v velikih mestih, ampak tudi po majhnih krajih prekrasno petje.

Mnogo zanimivega bi se še dalo napisati iz Hoićeve knjige, da, vsa knjiga je tako interesantna, da bi jo kar najrajši celo preložila na slovenski jezik, a ker jaz sodim, da je za kolikor toliko nabraženega Slovenca prevajanje hrvaških del popolnoma nepotrebno, zato sem podala o Rusiji le nekaj odlomkov, da vzbudim za jedno zanimanje za Hoićevo knjigo (Matica Hrvatska) in za veliko bratsko državo.

V prihodnji št. hočem navesti še samo mnenje o Rusiji nekega nemškega pisatelja, ki je bival več let na Ruskem. Rzsodnejši Nemci se v našej dobi uče že prav pridno ruski in govore o Rusiji le z velikim spoštovanjem, samo v državi, v kateri je večina prebivalcev slovanska, samo v tej državi se prepoveduje učenje krepkega in milega ruskega jezika.

(Konec prih.)

Ivër.

Nekoč v šali samostan si
mojo sobico nazival,
ko došedši mi v posete
si jo resno premotrival.

Vendar meni se dozdeva,
da to čuden samostan je:
ki v njem snujejo o tebi
mi le misli vse in sanje!

Mokriška.

Rusija.

Po Ivanu Hoiču, posnela Márica.

(Dalje.)

Nemški pisatelj, kateri je živel več let na Ruskem in dobro opazoval in preučil napredovanje ruskega naroda na vsakem polji človeškega znanja in umetnosti, pisal je presenečen nad tolikim napredkom že v minolem desetletji ter pozivljaj svoje rojake, da bi se zamislili v ta neobični kulturni procvet sosednega ruskega carstva. On piše nekako tako-le: Na Nemškem so dosedaj ali slabo sledili napredku Rusije, ali pa niso hoteli ničesa slišati o slovanskem svetu*). Zato so pa Nemci srečno dosegli, da naobraženi krogi v Francoskej in Angleškej poznajo dan danes Rusijo in njene kulturne razmere boljše nego sosedna Nemčija. Anatol Leroy - Beaulieu, A. Rámbaud, Louis Leger, Murchinson, Balston in D. Mackenzie Wallace in mnogi drugi Francozi in Angleži so podali svojim rojakom velika dela, da bi boljše spoznali orjaško slovansko državo. V Nemčiji bi zastonj iskali takovih objektivnih in znanstvenih del. V svojej slepoti uvažujejo še malo slovanski svet, a zgoditi bi se vendar moglo, da bi mahoma zapazili, kako so naši vzhodni sosedje v razvitku človeštva oni faktor, o katerem je treba drugače računati nego se je mislilo do sedaj. Istina je, da so Slovani pozno, in Rusi še najbolj pozno, stopili v kolo kulturnih evropskih narodov. Ali iz tega se ne more sklepati, da so zato Slovani manj sposobni za kulturo nego Romani in Germani. Vpraša se rajši, da li so Slovani, ko so došli do prilike, da se morajo baviti s kulturo, imeli volje in sposobnosti, da se posvetijo kulturi in če so na polji kulture dosegli uspehe? Kdo more danes dvomiti o tem? Ker do najnovejše dobe niso poznali na Nemškem neobičnih ruskih uspehov na kulturem polji zato jih niso mogli niti priznavati. Ali ruski jezik, kojega se Nemci res težko uče kakor se težko uče vseh slovanskih jezikov sploh, nadalje cirilska azbuka, ne bi nas smela ovirati pri spoznavanju znamenitih uspehov ruskega naroda na kulturnem polji. Minoli so časi, ko so v Rusiji samo tujci stali na čelu znanosti in napredka: med možmi, ki imajo dandanes v Rusiji prvo besedo v vseh strokah ljudskega znanja, je največ pravih ruskih imen. Smešno je, kar se včasih čuje med nami, da naj bi se namreč Rusi odrekli cirilici ter bi prevzeli latinico v svoje knjige zato, da bi olajšali duševno občevanje z drugimi narodi. Narod, katerega je nad 80 milijonov, rabi

*) Tako seveda tudi v bratskej jej državi — Avstriji. (Op. prel.)

brez vsake skrbi svojo posebno pisavo in sme mirno čakati, da razmere prisilijo sosede, da se uče njegovih črk».

To prorokovanje nemškega pisatelja se je tudi izpolnilo, ker se razsodnejši Nemci že marljivo uče ruskega jezika ter govore z velikim spoštovanjem o napredku Rusije. Oni priznavajo, da kakor so slovanske črke posebne, isto tako izvirna in silna je ruska kultura, koja v bodočnosti preporodi človeštvo.

Tudi na Angleškem se čim dalje bolj utrjuje misel, da slovanški svet raste elementarno in da mu pripada bodočnost.

»Preporod človeškega rodu, koji ne more uspeti ostarelemu germansko-romanskemu svetu, čaka Slovane, osobito Ruse« je pisal G. Wachsburne v Contemporary-Review. Čitajoč take izjave, moraš se nehoté spominjati velikega filozofa XVII. stoletja Leibnitza, koji je prerokoval, da zapreti nekdanj velika moskovska kneževina vsemu svetu. Ali tudi Napoleon Veliki je ob nekej priliki dejal na otoku sv. Helene, da se boji, da postane vsa Evrope niz narodnih republik ali da utone vsa v ruskem carstvu? In ni li tudi španski državnik in slavni govornik Castelar opozoril tedanji svet na ogromno senco Rusije, dokler ta spi in počiva, kolika pa bode šele tedaj, ko vstane in pojde na delo?

Navedeno je tu nekoliko nazorov velikih umov o bodočnosti Rusije samo za to, da se uverimo, kako se priznava še od časa Petra Velikega znamenitost ruske države.

Hotela bi še kaj povedati o glavnih mestih in njih prebivalcih, o svetovno-velikem Petrogradu in o čudovitem njegovem ustanovitelju, o starej matuški Moskvi in o divnem Kremlju, katerega prekosijo v lepoti samo nebesa; a ko bi začela, ne mogla bi nehati, ker se mi zdi ena stran zanimivejša od druge. Opozarjam torej naše Slovenke in tudi naše — mo že na Hoičevo knjigo, ktero je lani izdala Hrvatska Matica, da jo prečitajo in dobé pravi pojmi o neizmerno-velikej državi in o naših zanimivih, dobrih bratih po jeziku. Minoli so časi, ko so smeli nekateri slovenski listi pisati o Rusih najgrše in najžaljivejše stvari, katere so pobirali iz zagriženih židovskih in poljskih listov. Slovenci bi zdaj kaj tacega ne verjeli več, sedaj, ko so oči vsega naobraženega sveta obrnjena v Rusijo, in Slovenci moremo biti le ponosni, da imamo toliko in tako važnih bratov.

Dve besedi še o ruskih ženah. Piscoč o Petrogradu, pravi Hoič :

Največji čar podajajo visokemu ruskemu društvu žene. Vsak mora priznati, da Rusinje znajo čarati in to ne toliko sè zunanjo

lepoto koliko sè svojim duhom. To je tudi razlog, da imajo naobražene žene velik upliv na može. Čestokrat je duhovita žena ambicioznejša od svojega moža ter motri svet in ga razumeva ostreje nego on. V konverzaciji so žene višjega društva živahne in duhovite».

Spomini.

IX.

Nad tiho, širno poljano
nebeška krogla plava —
v ljubezni, svetli-jasni,
glej, jutranja vstaja narava.

V svetlobnem morji ljubezni —
se vroče zdaj vzljubiva,
ob zlatem, božjem solnci
drug drugega se okleniva ...

X.

Ljubezen tvoja — meteor
na nebu mojega srca,
zableščal je — izginil je —
zagnila ga je tema.

In po njegovem sledu zdaj
jaz stikam — a zaman, zaman,
zatemnil z njim — izginil z njim
je tudi duše sen krasan.

XI.

Ne srdi se name, moj ljubček, nikar
in prošnjo zdaj mojo usliši,
odpusti mi kar zagrešila sem jaz
in pismice ljubo napiši,

da čakaš na polji prostranem me spet,
kjer zadnje cvetejo cvetice —
po dolgih da mesecih zopet mi ti
poljubiš to žalostno lice!

Ne srdi se torej, moj ljubček, nikar
in prošnjo zdaj mojo usliši,
pozovi iznova mi srečo v srce
in pismice ljubo napiši! ...

XII.

Le pojdi k ljubici nazaj
v lep bodovarček njen,
tam razplamtel in te ogrel
bo njen pogled ognjen.

Pod oknom bom hodila jaz
ljubezni čula smeh ...
trpela muke bom pekla
za sladek vajin — greh ...

Kristina.

